

MODUŁ III

Budowanie autorytetu nauczyciela w grupie osób dorosłych

CELE OPERACYJNE:

Uczestnicy:

- Nabywają wiedzę dotyczącą rozumienia znaczeń terminu autorytet
- Kształtują umiejętność rozróżniania postawy związanej z wykorzystywaniem władzy, jaką daje funkcja nauczyciela i postawy sprzyjającej budowaniu autorytetu
- Zastanawiają się nad efektywnymi sposobami reagowania w trudnych sytuacjach podczas pracy z grupą dorosłych.

TREŚCI PROGRAMOWE:

- Różne znaczenia terminu „autorytet”
- Istota autorytetu. Rozróżnienie pojęć „władzy” i „autorytetu”
- Cechy dobrego lidera. Budowanie relacji z dorosłymi uczniami.
- Utrzymywanie dyscypliny i uwagi podczas procesu nauczania w grupie dorosłych

PROPONOWANE ĆWICZENIA

1.

Poproś uczestników o przyporządkowanie pojęć terminom „*władza*” i „*autorytet*” korzystając z *materiału pomocniczego nr 1*.

2.

Poproś, aby teraz przez chwilę wszyscy sięgnęli pamięcią do lat młodszych i pomyśleli o osobach, które były dla nich szczególnie ważne, z którymi się liczyli, na których się niegdyś wzorowali, a także o osobach, które budziły w nich wyraźną antypatię. Niech opowiedzą sobie w parach o tych osobach i o zdarzeniach związanych z nimi, jakie najbardziej utkwily im w pamięci.

3.

Podziel następnie grupę na 4 zespoły. Poleć, aby uczestnicy ułożyli listę cech osób, które były dla nich autorytetami oraz listę cech tych osób, do których czuły niechęć. Po sporządzeniu takiej listy niech ochotnik należący do zespołu przedstawi ją pozostałym uczestnikom zajęć, z wyjaśnieniem, w jaki sposób dana cecha wpływała na to, że jej właściciela uznaliśmy za autorytet lub przeciwnie – obdarzaliśmy go niechęcią. Przedtem jeszcze doprecyzujcie wspólnie, w jaki sposób rozumiecie termin autorytet. Pomocne mogą być tu cytaty z *materiału pomocniczego nr*

4.

Zaproponuj teraz powrót do określeń, jakie przyporządkowaliśmy władzy i autorytetowi. Czy któreś z nich znalazło się na liście cech osób, jakie uznaliśmy za autorytety? Czy są takie cechy charakteru czy osobowości, które częściej pozwalają na uznanie ich posiadacza za autorytet? Zapytaj uczestników, jak wyglądają w tradycyjnej instytucji stosunki między pracownikami a przełożonymi, na czym są oparte?

5.

Poproś teraz, aby w rundce każdy krótko opowiedział o swoich doświadczeniach z pierwszego roku w pracy. Jakie były jego postanowienia, gdy rozpoczął swoją pierwszą

pracę, jak rezultaty jego pracy komentowali inni nauczyciele, pracownicy, dyrektorzy? Czy był poinformowany, co robi dobrze, a co źle? Czego się obawiał?

6.

Następnie zaproponuj wspólne zastanowienie się nad tym, czym w istocie jest władza? Wyjaśnij, że pojęcie to jest przedmiotem analiz filozofów, socjologów i psychologów. Zajmują się nim specjaliści z zakresu teorii organizacji oraz politolodzy. Amerykański psycholog M. J. Friedmann władzę definiuje jako zdolność lub możliwość wywierania wpływu na innych, a zwłaszcza, gdy opierają się oni temu wpływowi – czyli o władzy mówimy wtedy, gdy wywołuje ona opór. Żeby posiadać władzę, należy mieć podwładnych. Inni psychologowie – H. Goldhamer i A. E. Shils stwierdzają, że osoba posiada władzę w takim stopniu, w jakim wpływa na zachowanie innych zgodnie z własnym intencjami. Uczni zajmujący się teoriami wymiany poprzez władzę rozumieją kontrolę nad pożądanymi, rzadkimi dobrami (np. Homans, Blau).

7.

Co może być motywem władzy? Chęć jej posiadania może wynikać z potrzeby wywierania wpływu, uzyskać ją można też przez zaoferowanie bezpieczeństwa w zamian za dobrowolne podporządkowanie się naszej woli. Może być również powodowana przez czynniki zewnętrzne, np. nauczyciel będzie władczy wobec swoich uczniów, bo wie, że takich nauczycieli lubi jego dyrektor, albo taka atmosfera panuje w jego placówce, gdzie elementem kultury organizacyjnej jest podporządkowanie się wyżej stojącym w hierarchii organizacyjnej.

8.

Zaproponuj teraz wspólną analizę tego, co dzieje się pomiędzy nauczycielami a uczniami. Poinformuj, że spróbujemy wspólnie odpowiedzieć na pytanie, jakie zależności zachodzą pomiędzy władzą nauczyciela a uczniem - osobą, która jej doświadcza, z racji niższej pozycji, niższego zaszerogowania. Poinformuj, że A. Etzioni odróżnia 3 typy władzy i analogicznie do nich - 3 typy angażowania się uczestników w organizację.

Typy władzy ze względu na środki, jakimi się one posługuje:

- Władza oparta na możliwości stwarzania zagrożenia; groźba, sankcje, przemoc fizyczna.
- Władza oparta na możliwości kontroli nad zasobami materialnymi, dysponowaniu nimi, rozdzielaniu ich pomiędzy członków organizacji; pochwały, przywileje, akceptacja.
- Władza oparta na wzorach, normach, tradycji, symbolicznych nagrodach.

Typy stosunku uczestników do organizacji:

- Alienacja wraz z bardzo mocnym negatywnym stosunkiem.
- Kalkulacja i wyrachowanie wraz ze słabym stosunkiem dodatnim lub ujemnym.
- Oparty na kategoriach moralnych wraz z pozytywnym zaangażowaniem.

Zapytaj, jak myślą – co z tego wynika dla nauczyciela? Powinni dojść do wniosku, że z typem władzy wiąże się sposób zaangażowania ucznia.

8.

Poproś teraz uczestników, aby w parach wybrali po trzy określenia, które wcześniej przyporządkowali władzy i spróbowali je odnieść do różnych zachowań nauczycieli wobec uczniów. Niech spróbują też określić środki, jakimi posługują się nauczyciele w tych sytuacjach, korzystając z uprzywilejowanej pozycji posiadania władzy w klasie.

9.

Podziel grupę na zespoły i poproś o stworzenie typów nauczycieli – np. **kontroler, detektyw, policjant, wyrocznia, manipulant, dozorca**, itp. – opisując zachowania osób, które moglibyśmy tak właśnie nazwać.

10.

Następnie poproś, aby osoby uczestniczące w zajęciach podały przykłady trudnych sytuacji, jakie mogą się zdarzyć podczas prowadzenia zajęć, a następnie zastanowiły się nad prawdopodobnymi reakcjami uczniów i skutkiem, jakim kończyć się będzie dana sytuacja: *materiał pomocniczy nr 2*.

11.

Przez sposób sprawowania władzy można kształtować to, jak osoby nauczane angażują się w naukę i pracę. Który z typów władzy opisanych wcześniej byłby optymalny w warunkach, w jakich uczymy? Jak należy postępować, aby nie tracąc autorytetu, osiągnąć cel, którym powinno być wytworzenie w osobie uczącej się wewnętrznej motywacji do angażowania się w proces uczenia się jak najlepiej? Jaki rodzaj władzy pełni rolę motywującą uczniów do uczenia się, do angażowania się?

12.

Poproś teraz uczestników o zastanowienie się nad tym, w jaki sposób zachować się może nauczyciel w tych konkretnych sytuacjach, jakie zostały przez nich opisane, aby osiągnąć lepszy efekt.

13.

Na zakończenie powiedz wszystkim, że to, nad czym dzisiaj pracowaliśmy, to pewna teoria i sytuacje modelowe, życie może okazać się bardziej skomplikowane, dlatego nie należy zawsze i w każdej chwili stosować się do raz wypracowanego modelu. Podziękuj wszystkim za udział w zajęciach.

MATERIAŁY POMOCNICZE DLA UCZESTNIKÓW ZAJĘĆ – MODUŁ III

MATERIAŁ POMOCNICZY NR 1

Przyporządkuj poniżej wymienione określenia oddzielnie do terminu „władza” i oddzielnie do terminu „autorytet”:

Przymus, szacunek, groźba, sankcje, wiarygodność, korupcja, prestiż, dominacja, kontrola, kwalifikacje, niedostępność, bezbronność, rzetelność, bezpieczeństwo, podporządkowanie, uznanie, buta, bezstronność, bezwzględność, mądrość, indagacja, posłuszeństwo, bezinteresowność, poczucie niższości, opór, doskonałość, trzymanie w niepewności, premedytacja, przywileje, kompetencje, zaufanie, wyrokowanie, obcesowość, natychmiastowe wykonywanie poleceń, uległość, doświadczenie, przebaczenie, poczucie zagrożenia, osądzanie, siła, podziw, nagradzanie, wywieranie wpływu, spokój, zniewolenie, ułaskawianie, chęć naśladownictwa, karanie, wiedza, mądrość, pycha, przemoc, wyroczenia, powaga, arbitralność, fachowość.

MATERIAŁ POMOCNICZY NR 2

SYTUACJA	ŚRODKI UŻYTE PRZEZ NAUCZYCIELA	REAKCJA UCZNIWA	REZULTAT
Uczeń nie wykonuje natychmiast poleceń nauczyciela	Groźba, przymus	Opór	Uczeń nie akceptuje nauczyciela
Uczniowie rozmawiają przeszkadzając w prowadzeniu zajęć			

Cytaty o autorytetach

Aby ukarać mnie za moją pogardę dla autorytetów, Los sprawił, że sam stałem się autorytetem.

Albert Einstein

Autorytet spreparowany specjalnie dla dzieci nie może trwać. Taki autorytet będzie zawsze surogatem, który nigdy nie przyniesie pożytku.

Antoni Makarenko

Autorytety umacniają władzę. Ich zniewalająca siła zmniejsza krytycyzm na tyle, że niektórzy uznają czyjś autorytet wbrew racjom swojego rozumu, przystosowując się do opinii otaczających ludzi. Są to autorytety – nazwałabym urzędowe.

Maria Szyszkowska

Gdyby w umysłach ludów nie zagnieździł się autorytet boży i pęd religii, to władza księcia czy państwa nie posiadałaby żadnego autorytetu. Łatwo bowiem człowieka powstrzymuje religia, wówczas kiedy władza wydaje się doprowadzać go do biedy, niedoli, nędzy, wrogości i rozpaczy. Toteż nie ma ani jednego z poważniejszych prawodawców, który by autorytetu swojego prawa czy ustawy nie odnosił do któregoś z bogów.

Giordano Bruno

Kto rozprawia, powołując się na autorytet, nie posługuje się rozumem, lecz raczej pamięcią.

Leonardo da Vinci

Mając 40 lat stwierdza, że trzeba mu kogoś, kto wskaże drogę, pochwali go albo zgani: ojca. Autorytetu, nie władzy.

Albert Camus

Najgorzej, gdy szkoła ucieka się do takich metod, jak zastraszanie, przemoc czy sztuczny autorytet. Metody te niszczą u uczniów naturalne odruchy, szczerłość i wiarę w siebie, czyniąc z nich ludzi uległych.

[Albert Einstein](#)

To, co dzieje się u nas, można określić neośredniowieczem. Jak inaczej rozumieć np. projekt ustawy, aby 16 października uczynić Dniem Jana Pawła II, i to z uzasadnieniem, że był to największy autorytet XX w.? Mocą prawa chce się decydować i nakazywać, kto jest autorytetem.

Maria Szyszkowska

To, co jest wytworzone z formy czystej myśli, a nie mocą autorytetu, tylko to należy do filozofii.

Georg Wilhelm Friedrich Hegel

Trzeba od każdego wymagać tego, co on może wykonać – podjął Król. – Autorytet polega przede wszystkim na rozsądku.

Antoine de Saint-Exupéry, *Mały Książę*

Wiara w autorytety powoduje, że błędy autorytetów przyjmowane są za wzorce.

Lew Tołstoj

Wychowanie, całkowicie wyzwolone z autorytetu, tradycji i dogmatu, kończy się nihilizmem.

Leszek Kołakowski